

Миграцията не е болест, а свобода

Нуждаем се от сериозен анализ на това какво стана с етническите българи, които получиха българско гражданство, казва доц. Анна Кръстева

в. Сега, 21.05.2011

<http://www.segabg.com/online/new/articlenew.asp?issueid=9227§ionid=5&id=0000901>

Интервю на Диян Моркин

Доц. Анна Кръстева

Снимка: ЮЛИЯН САВЧЕВ

Доц. д-р Анна Кръстева е ръководител на Департамента по политически науки в Нов български университет, както и директор на Центъра за европейски бежански, миграционни и етнически изследвания към същия университет. Тя е главен редактор на излизащото в САЩ международно списание Southeastern Europe. През 1978 г. завършва философия в Софийски университет. По-късно прави специализация в университета "Клод Бернар" в Лион, Франция. Защитава докторска дисертация по политическа философия в БАН. Специализирала е в Германия и Канада.

- Доц. Кръстева, правителството непрекъснато обявява как иска да върне емигрантите ни в България и да спре потока от напускащи страната. Дори има национална стратегия по проблема. Възможно ли е да бъдат заставени хората да променят желанието си да търсят по-добър живот?

- Стратегията като политически документ изразява визия. Тя е хоризонт за това как да мислим за процесите. Подходът ѝ е диаметрално противоположен на позицията на румънския президент Траян Бъсеску, който неотдавна призова: "За Бога, братя, не се

връщайте. Нямаме работа да ви предложим, а имаме нужда от вашите пари". Той е доста колоритна личност, а изказването му е твърде прагматично и цинично.

- Не е ли също цинично, когато премиерът Борисов казва, че да се живее в България, е рай и емигрантите трябва да се върнат?

- Това е пожелателно. Не е цинично, а трябва да се види доколко е реалистично. Бъсеску говори повече като бизнесмен, а не като политик или държавен глава. Докато българският премиер говори повече като "баща на нацията", който иска състоянието да е такова, каквото си го пожелаваме, а не такова, каквото го живеем в ежедневието.

Българската политическа класа доста бавно узря за миграционната проблематика. Ако миграционната политика бе ключова за комунистическия режим - много строга политика и контрол на хора и групи, които можеха да излизат навън, след промените правителствата оставиха тези приоритети много далече от себе си. Трябваша почти 20 години до 2008 г., когато бе приета първата стратегия. Ние вече сме член на ЕС, в който знаем, че избори се печелят не в малка степен и на базата на миграционната визия, която предлагат партиите и лидерите. След огромното забавяне на политиките напоследък се забелязва желание за догонване. Имаме вече и втора стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията. Първата ясно дефинира интеграцията като приоритет, а втората е ориентирана повече към сигурността. Политическият контекст го обяснява лесно - Шенген и външните граници на ЕС, които трябва да пазим.

И в двете стратегии се акцентира на това българите да се завърнат. Преди кризата в един момент имаше недостиг на работна ръка. Сега пазарът няма нужда от голям поток работна сила. Но се разчита, че тези хора биха се върнали с капитал, с който биха могли да започнат дребен или среден бизнес. Но по-важен в случая е социалният капитал. Емигрантите се връщат с много опит - работа в друга среда, способност да поемат риск и т.н. Те имат изградени социални мрежи, за да се интегрират в другото общество. Православни отиват в католическа църква и след месец хората започват да ги питат от какво имат нужда. Уреждат детето на училище, майка му - на някаква работа, и така.

Ако резюмираме този акцент за връщането, той има две страни. Едната е желание да се утвърди България като положителна дестинация дори за българите. Другата бих нарекла етнически оптимизъм. Счита се, че хората, които са от български произход, примерно от Молдова, по дефиниция по-лесно ще се интегрират тук. Но реално виждаме, че има хора от други групи, арабски или африкански, които много по-лесно се интегрират тук - имат бизнес, говорят перфектно български. А има етнически българи, които след като получат български паспорт, веднага заминават.

Затова трябва да сме малко предпазливи, когато определяме миграционните приоритети, да ги правим на базата на реалните анализи. Аз не случайно предлагам да се направи един сериозен анализ на това какво стана в последните години с хората, които получиха българско гражданство заради своята етническа принадлежност.

- Не разбирам защо трябва да има стратегия, която да цели връщането на хора и да възпрепятства излизането, след като сме член на ЕС, в който има свободно движение на хора и капитали?

- Членството ни в ЕС наистина разграничи няколко вида мобилности за гражданите на Европа и на нас като европейци. Терминът вече наистина не е миграция, а свободно движение на хора. Европейските страни обаче са обект на интерес и на трети страни. Преди кризата имаше две тенденции. Едната беше за миграционната политика все повече да напуска националното и двустранното равнище и да отива на общо комунитарно равнище. Втората имаше желание в глобален мащаб да се върви към глобален подход към миграцията. Едно от политическите следствия на икономическата криза бе отново да се снижи миграционната политика до национално равнище. Все повече правителства започнаха да искат решенията за миграционната политика да бъдат вземани от тях самите. Да си затварят пазара и да си затварят границата. Да се наруши основният принцип на Шенген. Трябва да се разбере, че миграцията по времето на комунистическия режим беше проблем на националната сигурност, а сега миграцията е проблем на личната свобода.

- Знаете ли какво връща испанските емигранти в Испания през 80-те години на XX век? Правителството прави стратегия или са налице финансови примамки?

- Чудесен въпрос, но Испания не е единствен пример. Тези процеси вървят в Ирландия да края на 90-те години, когато една от най-бедните страни в ЕС се превръща в икономически "келтски тигър". От 1995 до 2000 г. в малка Ирландия влизат около 250 000 емигранти, като половината от тях са завръщащи се ирландци. Естествено е, че политиките и политиките влияят, но основният фактор за движение си остават възможностите за реализация и трудовият пазар. Малко преди кризата голяма част от френската младеж си търсеше и си намираще работа във Великобритания. Британският пазар се оказа по-гъвкав и по-отворен. Те просто не искат да чакат половин година, а да започнат работа веднага. Трябва да се разбере, че мобилността е норма в Европейския съюз. Миграцията не е болест, а е свобода. Ще ви дам пример. Миграционният баланс на Германия е обърнат към това, че повече хора напускат Германия да работят навън, а по-малко влизат в страната.

- Защо политическите емигранти не се върнаха след 1990 г. в България?

- Някои се връщат, за да умрат у дома, както казваме. Има възрастни хора, които идват тук с високите си пенсии и доизживяват старините си. Повечето не се връщат. Имаше неразбиране към миграцията. Хората не са работи. Германия дълго време схващаше гастарбайтерите като хора, които като свършат работа и се пенсионират, ще се върнат по родните си места. Те обаче се интегрираха и останаха. Естествено е, че една политика, която разглежда хората като оръдия на труда, се провали. Затова и тези емигранти може да са заминали по политически причини, но са създали контакти, създали са семейства и приятелства и са се привързали към средата.

- Очаквате ли скоро да има вълна на български емигранти към България?

- Чакам я с голям интерес. Вярвам, че ще дойде, когато България стане атрактивна европейска страна. Всички членове на Европейския съюз се превръщат от емиграционни към миграционни за много кратък период. Мигрантите са по-необикновени хора. Те са способни да поемат риск, по-адаптивни са и могат да работят в непозната и непредвидима среда.